A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2006. október 5.*

A C-368/04. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Verwaltungsgerichtshof (Ausztria) a Bírósághoz 2004. augusztus 24-én érkezett, 2004. augusztus 12-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH,**

a **Planai-Hochwurzen-Bahnen GmbH,**

a **Gerlitzen-Kanzelbahn-Touristik GmbH & Co. KG**

és

a **Finanzlandesdirektion für Tirol,**

* Az eljárás nyelve: német.

a **Finanzlandesdirektion für Steiermark,**

a **Finanzlandesdirektion für Kärnten**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: A. Rosas (előadó) tanácselnök, J. Malenovský, S. von Bahr, A. Borg Barthet és U. Lõhmus bírák,

főtanácsnok: F. G. Jacobs,
hivatalvezető: K. Sztranc tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2005. szeptember 14-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH és a Planai-Hochwurzen-Bahnen GmbH képviseletében W. Arnold Rechtsanwalt,

– az Osztrák Köztársaság képviseletében H. Dossi, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Közösségek Bizottsága képviseletében V. Kreuschitz és V. Di Bucci, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2005. november 29-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EK 88. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának értelmezésére irányul.

2 E kérelmet egyrészt a Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH (a továbbiakban: TAL) és a Finanzlandesdirektion für Tirol, másrészt a Planai-Hochwurzen-Bahnen GmbH (a továbbiakban: Planai) és a Finanzlandesdirektion für Steiermark, harmadrészt pedig a Gerlitzen-Kanzelbahn-Touristik GmbH & Co. KG (a továbbiakban: Gerlitzen) és a Finanzlandesdirektion für Kärnten között energiaadó-visszatérítés tárgyában folyamatban lévő három jogvitában terjesztették elő.

Jogi háttér

A közösségi jog

3 Az EK 88. cikk (3) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A Bizottságot az észrevételei megtételéhez szükséges időben tájékoztatni kell minden támogatás nyújtására és módosítására irányuló szándékról. Ha a Bizottság úgy ítéli meg, hogy ez a szándék a 87. cikk értelmében nem egyeztethető össze a közös piaccal, haladéktalanul megindítja a (2) bekezdés szerinti eljárást. Amíg ebben az eljárásban végső határozat nem születik, az érintett tagállam a tervezett intézkedéseket nem hajthatja végre."

4 Az [EK 88.] cikk alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, 1999. március 22-i 659/1999/EK tanácsi rendelet (HL L 83., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 339. o.) a Bíróság ítélkezési gyakorlatának megfelelően kodifikálta az Európai Közösségek Bizottságának az állami támogatások terén kialakított ellenőrzési gyakorlatát. A 30. cikk szerint e rendelet 1999. április 16-án lépett hatályba.

5 A 659/1999 rendelet 14. cikkének (1) bekezdése előírja:

„Amennyiben a jogellenes támogatások esetén elutasító határozat születik, a Bizottság dönt arról, hogy az érintett tagállam hozza meg a szükséges intézkedéseket a támogatásnak a kedvezményezettől történő visszavételére [...]. A Bizottság nem követeli meg a támogatás visszatérítését, amennyiben az ellentétes a közösségi jog valamelyik általános elvével."

A nemzeti jog

6 Az adóreform alkalmával az 1996. évi strukturális kiigazításról szóló, 1996. április 30-i törvény (Strukturanpassungsgesetz 1996, BGBl. I., 201/1996.) keretében az Osztrák Köztársaság egyidejűleg három törvényt fogadott el, tett közzé és léptetett hatályba, mégpedig:

– a villamosenergia-adóról szóló törvényt (Elektrizitätsabgabegesetz, a továbbiakban: EAG);

– a földgázadóról szóló törvényt (Erdgasabgabegesetz, a továbbiakban: EGAG); és

– az energiaadó-visszatérítésről szóló törvényt (Energieabgabenvergütungsgesetz, a továbbiakban: EAVG).

7 Az EAG a villamosenergia értékesítésének és fogyasztásának adóztatását írja elő. E törvény 6. cikkének (3) bekezdése alapján a villamosenergia-szolgáltató a felhasználóra hárítja az adót.

8 Az EGAG hasonló szabályokat ír elő a földgáz értékesítésére és fogyasztására.

9 Az EAVG előírja a villamosenergiát és földgázt terhelő, az EAG és az EGAG alapján kivetett energiaadó részleges visszatérítését. E törvény 1. cikkének (1) bekezdése szerint az említett adókat kérelemre vissza kell téríteni annyiban, amennyiben azok összege meghaladja az energiafogyasztó nettó termelési értékének 0,35%-át. A visszatérítés legfeljebb 5000 ATS (363 EUR) összegű önrész levonását követően kerül kifizetésre.

10 Az EAVG-nek az 1996. évi, 1996. december 30-i adótörvény-módosítás (Abgabenänderungsgesetz 1996., BGBl. I, 797/1996) szerinti 2. §-ának (1) bekezdése alapján azonban kizárólag azok a vállalkozások jogosultak az energiaadó-visszatérítésre, amelyek fő tevékenységként materiális javakat állítanak elő.

Az alapeljárás előzményei

11 A fő tevékenységként nem materiális javakat előállító vállalkozások által az energiaadó-visszaigénylésük elutasításával szemben benyújtott keresetek tárgyában eljáró Verfassungsgerichtshof előzetes döntéshozatal céljából kérdéseket terjesztett a Bíróság elé különösen aziránt, hogy az EAVG rendelkezései állami támogatásnak minősülnek-e az EK 87. cikk értelmében.

12 A C-143/99. sz., Adria-Wien Pipeline és Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke ügyben 2001. november 8-án hozott ítéletben (EBHT 2001., I-8365. o.) a Bíróság többek között a következőképpen határozott:

„Állami támogatásnak tekintendők az [EK 87.] cikk értelmében azok a nemzeti intézkedések, amelyek a földgázt és a villamosenergiát terhelő energiaadó részleges visszatérítését kizárólag olyan vállalkozások számára írják elő, amelyek fő tevékenységként materiális javakat állítanak elő."

13 A Bíróság ezen ügyben hozott ítélete nyomán a Verfassungsgerichtshof a B 2251/97. sz. ügyben 2001. december 13-án hozott ítéletében (Sammlung 15450) hatályon kívül helyezte azt a határozatot, amelyben a nemzeti hatóság elutasította a villamosenergiára beszedett adó részleges visszatérítését.

14 A Verfassungsgerichtshof úgy ítélte meg, hogy az érintett hatóság, minthogy az EAVG-t nem jelentették be a Bizottságnál, nem alapíthatja e törvény 2. §-ának (1) bekezdésére azon vállalkozások energiaadó-visszaigénylésének elutasítását, amelyek fő tevékenységként nem materiális javakat állítanak elő. Ekként eljárva az érintett hatóság önkényes intézkedéssel egyenértékű jogsértést követett el, mivel megszegte az EK 88. cikk (3) bekezdésének utolsó mondatában előírt közvetlenül alkalmazandó tilalmat. A törvény ilyen jogellenes alkalmazása a jogi szabályozás hiányának felel meg, ezért megvalósítja a polgárok törvény előtti egyenlőségéhez fűződő, az alkotmányban biztosított jog megsértését.

15 A Verfassungsgerichtshof határozatát a nemzeti bíróságoknak a fent hivatkozott Adria-Wien Pipeline és Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke ügyben hozott ítélet 27. pontjában említett azon kötelezettségére alapítja, miszerint biztosítaniuk kell a jogosultak számára, hogy az EK 88. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának megsértése esetén a nemzeti joguknak megfelelően megállapítanak valamennyi jogkövetkezményt mind a szóban forgó támogatási intézkedések végrehajtásáról szóló jogi aktusok érvényessége, mind az e rendelkezés vagy az esetleges ideiglenes intézkedések megsértésével nyújtott pénzügyi támogatások visszatérítése tekintetében.

16 A Bizottság 2001. december 6-i levelében tájékoztatást kért az osztrák hatóságoktól az EAVG-vel kapcsolatban. Több levélváltást és tárgyalást követően a Bizottság 2002. május 22-én elfogadta az NN 165/2001. sz. állami támogatásról szóló, C(2002) 1890 végleges határozatot (HL C 164., 4. o., a továbbiakban: 2002. május 22-

i határozat). Miután az osztrák törvényt később módosították, a Bizottság megállapította, hogy a támogatási intézkedést az 1996. június 1-je és 2001. december 31-e közötti időszakban vizsgálja. A határozat rendelkező része így szól:

„A Bizottság helyteleníti, hogy Ausztria az EK 88. cikk (3) bekezdését sértő támogatást nyújtott.

Ellenben megállapítja, hogy a fenti értékelés alapján e támogatás összeegyeztethető az EK 87. cikk (3) bekezdésének c) pontjával és az ESZAK-Szerződés 4. cikkének c) pontjával."

17 Annak érdekében, hogy a fent hivatkozott Adria-Wien Pipeline és Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke ügyben hozott ítéletnek megfeleljen, az Osztrák Köztársaság a 2002. évi 158. sz. szövetségi törvénnyel módosította az EAVG-t, amelynek 6. §-a előírja, hogy 2002. január 1-jétől minden vállalkozás jogosult a földgáz és a villamos energia után fizetett energiaadók visszatérítésére, ha ezen adók összege meghaladja a nettó termelési értékük 0,35%-át.

18 A 2002. és 2003. években földgázra és villamos energiára nyújtott energiaadó-visszatérítésre vonatkozóan Ausztria által alkalmazott támogatási programról szóló, 2004. március 9-i 2005/565/EK határozatában (HL 2005. L 190., 13. o.) a Bizottság úgy ítélte meg, hogy a nettó termelési érték 0,35%-os küszöbértékének alkalmazása a nagy energiafogyasztással rendelkező vállalatoknak kedvez. A Bizottság megítélése szerint a támogatási rendszer összeegyeztethetetlen volt az állami környezetvédelmi támogatásokhoz meghatározott közösségi keretrendszerrel, valamint az EK 87. cikk (2) és (3) bekezdésében előírt egyéb kivételekkel azon vállalkozások tekintetében, amelyekre az EAVG 2001. december 31-ig nem volt alkalmazható. Ugyanerre a

következtetésre jutott a Bizottság az állami környezetvédelmi támogatásokhoz meghatározott közösségi keretrendszer más rendelkezésével kapcsolatban is azon vállalkozások tekintetében, amelyekre az energiaadó-visszatérítésről szóló törvény már 2001. december 31-e előtt is alkalmazható volt.

19 Figyelemmel arra, hogy a fent hivatkozott Adria-Wien Pipeline és Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke ügyben hozott ítéletben a Bíróság által a második kérdésre adott válasz megfogalmazásából egyes kedvezményezettek jóhiszeműen abból indulhattak ki, hogy amennyiben a kedvezményt a materiális javak előállításától eltérő más ágazatra is kiterjesztik, akkor a nemzeti bíróság által vizsgált, vitatott nemzeti intézkedések szelektivitása megszűnik, így azok már nem képeznek állami támogatást, a Bizottság a jelen eset sajátos körülményei alapján arra a következtetésre jutott, hogy a visszakövetelés sértené a bizalomvédelem elvét, és a 659/1999 rendelet 14. cikkével összhangban a visszakövetelést nem kell elrendelni.

20 A Bíróság által a jelen ügy írásbeli szakaszában feltett azon kérdés nyomán, amely a 0,35%-os küszöbértéknek a 2002. május 22-i határozatban történt mellőzésére irányul, a Bizottság e határozat 3. pontjának harmadik bekezdésére hivatkozik, amely a következőképpen szól:

„A Bizottság megjegyzi, hogy a szelektivitás már azzal megvalósul, hogy a szóban forgó intézkedés kedvezményét azokra a vállalkozásokra korlátozzák, amelyek fő tevékenységként materiális javakat állítanak elő. Ezért a Bizottság nem vizsgálja, hogy a nemzeti intézkedés más összetevője, különösen a 0,35%-os küszöbérték is szelektívvé teszi-e az intézkedést."

Az alapügyek és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

21 Az alapügy első felperesének, a TAL-nak a tevékenysége különösen olajvezetékek építésére és működtetésére terjed ki. A TAL három olyan határozatot kifogásolt a Verfassungsgerichtshof előtt, amelyeket a Finanzlandesdirektion für Tirol hozott, és amelyekben elutasította a TAL azon fellebbezését, amelyet az 1996., 1997. és 1998. évekre vonatkozó energiaadó-visszaigényléseinek elutasítása miatt nyújtott be. A Verfassungsgerichtshof a három ügyben 2001. december 13-án hozott ítéletében hatályon kívül helyezte e határozatokat, és az ítéletek indokolásában a B 2251/97. sz. ítéletére hivatkozott, amelyet ugyanazon a napon a fent hivatkozott Adria-Wien Pipeline és Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke ügyben hozott ítélet alapján hozott.

22 A Finanzlandesdirektion für Tirol 2002. november 15-én új határozatot hozott a három fellebbezés ügyében. Arra hivatkozva, hogy a támogatásokat az EK-Szerződéssel összeegyeztethetőnek nyilvánító 2002. május 22-i határozat nyomán új ténybeli és jogi helyzet alakult ki, a Finanzlandesdirektion úgy ítélte meg, hogy már nem köti őt a Verfassungsgerichtshof határozata, és elutasította a fellebbezéseket. A TAL ez utóbbi határozattal szemben keresetet nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz.

23 Az alapügy második felperese, a Planai drótkötélpályát üzemeltető vállalkozás. A Planai a Finanzlandesdirektion für Steiermark azon határozatát kifogásolja a Verfassungsgerichtshof előtt, amelyben nem adott helyt a Planai azon fellebbezésének, amelyet az 1996. és 1997. évekre vonatkozó energiaadó-visszaigényléseinek elutasítása miatt nyújtott be. A Verfassungsgerichtshof a 2001. december 13-én hozott ítéletében hatályon kívül helyezte e határozatot, amelynek indokolásában a fent említett B 2251/97. sz. ítéletére hivatkozott.

24 E hatályon kívül helyezést követően a Finanzlandesdirektion für Steiermark 2002. július 17-én új határozatot hozott. Figyelembe vette a támogatásokat a Szerződéssel összeegyeztethetőnek nyilvánító 2002. május 22-i határozatot, és

hangsúlyozta, hogy e határozatnak visszaható hatálya van az eredeti kérelemben foglalt időszakra. Ebből következően elutasította a fellebbezést.

25 A Planai a Verfassungsgerichtshofnál keresetet nyújtotta be, amely azt 2002. december 12-i ítéletében (B 1348/02, Sammlung 16771) azzal az indokolással utasította el, hogy nem történt olyan nyilvánvaló jogalkalmazási hiba, amelyről a Verfassungsgerichtshof hivatott dönteni. Az ítéletben a Verfassungsgerichtshof többek között megállapította:

„A 2002. május 22-i bizottsági határozat óta a Verfassungsgerichtshof abból indulhat ki, hogy a támogatásoknak az EK 88. cikk (3) bekezdésében (korábban az EK-Szerződés 93. cikkének (3) bekezdésében) előírt végrehajtási tilalmával legalábbis már nem nyilvánvaló módon ellentétes az EAVG 2. §-a (1) bekezdésének alkalmazása. Ezért az eljáró hatóságnak jogában állt e rendelkezést az ésszerűség keretein belül alkalmazni.

Azt a kérdést, hogy a Bizottság határozata – amint a keresetben is állítják – megsértette-e a közösségi jogot, kizárólag abban az esetben vizsgálhatja a Verfassungsgerichtshof, ha e jogsértés nyilvánvalóan, azaz minden további mérlegelés nélkül megállapítható [...] vagy alkotmányjogi szempontból aggályos lenne. Márpedig még a Bíróság C-354/90. sz., Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires és Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon [...] ügyben 1991. november 21-én hozott ítélete [EBHT 1991., I-5505. o.] alapján sincs szó erről, amely ítélet ugyan elbírálta a bejelentés elmulasztásának következményeire vonatkozó kérdést, de nem érintette azt a kérdést, hogy jogszerű-e a Bizottság kifejezetten visszaható hatályú támogatási engedélye."

26 A Verfassungsgerichtshof – a Planai erre irányuló kérelmére – áttette az ügyet a Verwaltungsgerichtshofhoz.

27 Az alapügy harmadik felperese, a Gerlitzen szintén drótkötélpályát üzemeltető vállalkozás. A Gerlitzen a Verfassungsgerichtshof előtt a Finanzlandesdirektion für Kärnten 2002. október 29-i határozatát vitatja, amelyben az nem adott helyt a Gerlitzen azon fellebbezésének, amelyet az 1999–2001. évekre vonatkozó energiaadó-visszaigényléseinek elutasítása miatt nyújtott be. E keresetet a 2002. december 12-i ítéletben utasították el, amelynek indokolásában a fent említett B 1348/02. sz. ügyben ugyanazon a napon hozott ítéletre hivatkoztak. A Verfassungsgerichtshof – a Gerlitzen erre irányuló kérelmére – áttette az ügyet a Verwaltungsgerichtshofhoz.

28 A Verwaltungsgerichtshof egyrészről azt veti fel, hogy milyen következményekkel jár a 2002. május 22-i határozat az alapügy három felperese által benyújtott keresetre, tekintettel arra, hogy e határozat kifejezetten az elfogadását megelőző időszakra vonatkozik, másrészről felveti, hogy e határozatot követően is figyelembe kell-e még venni a támogatásoknak az EK 88. cikk (3) bekezdésében előírt végrehajtási tilalmát.

29 A Verwaltungsgerichtshof különösen azt veti fel, hogy jelentős-e ebben az összefüggésben a visszaigénylések benyújtási időpontja, illetve az e kérelmekre vonatkozó közigazgatási hatósági határozatok időpontja. Azt hangsúlyozza ugyanis, hogy az alapügy első két felperese a kérelmét a 2002. május 22-i határozat előtt, míg a harmadik a magáét e határozatot követően nyújtotta be.

30 A Verwaltungsgerichtshof úgy ítéli meg, hogy a C-261/01. és C-262/01. sz., Van Calster és társai egyesített ügyekben 2003. október 21-én hozott ítélet (EBHT 2003., I-12249. o.) 53. és azt követő pontjait, valamint 73. pontját úgy lehet értelmezni, hogy a Bizottság megengedő határozata nem teheti jogszerűvé az EK 88. cikk (3) bekezdése megsértésével végrehajtott támogatási rendszert.

31 Viszont kifejti, hogy a fent hivatkozott Van Calster és társai egyesített ügyekben hozott ítélet alapjául szolgáló tényállás különbözik az alapügyek tényállásától. Az utóbbi esetekben a támogatás jellegét mindenekelőtt az a körülmény határozza meg, hogy a visszatérítést szelektíven nyújtották, így az, hogy a közösségi jognak megfelelő helyzet helyreállítása érdekében visszatérítést nyújtottak olyan vállalkozások számára is, amelyek nem élvezték e nemzeti szabályozás előnyeit, csak egyike azon lehetőségeknek, amelyekkel elkerülhető a támogatás jogellenessége, illetve biztosítható a támogatások végrehajtási tilalmának betartása. Továbbá a fent hivatkozott Van Calster és társai egyesített ügyekben hozott ítélet alapjául szolgáló esetben a 659/1999 rendelet még nem volt alkalmazható. Végül a fent hivatkozott Van Calster és társai egyesített ügyekben a Bizottság előtti eljárás folyamán nem tértek ki a jogszabály visszaható hatályára, amelyet végeredményben a belga jogalkotó állapított meg, míg az alapügyekben a Bizottság tudatosan múltbeli időszakra vonatkozóan folytatta le az eljárást és állapította meg az intézkedés összeegyeztethetőségét a közös piaccal.

32 E körülmények között a Verwaltungsgerichtshof az eljárás felfüggesztéséről határozott, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) Abban az esetben is megakadályozza-e az EK 88. cikk (3) bekezdése szerinti végrehajtási tilalom azon belső jogi rendelkezés alkalmazhatóságát, amely kizárja az energiaadó-visszatérítésből azokat a vállalkozásokat, amelyek bizonyítottan főként nem materiális javakat állítanak elő, és amely rendelkezés emiatt az EK 87. cikk szerinti állami támogatásnak minősül, ám azt a rendelkezés belső hatályba lépését megelőzően nem jelentették be a Bizottságnak, ha a Bizottság az EK 87. cikk (3) bekezdése alapján megállapította a támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségét valamely múltbeli időszakra vonatkozóan, és a visszatérítés iránti kérelem az erre az időszakra fizetendő adókra vonatkozik?

2) Az első kérdésre adott igenlő válasz esetén:

Hasonló esetben olyan körülmények között is megköveteli-e a visszatérítést a végrehajtási tilalom, hogy a szolgáltató vállalkozások a bizottsági határozat meghozatala után az ezt megelőző elszámolási időszakra vonatkozóan nyújtották be kérelmeiket?"

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

33 Kérdéseivel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy egyrészt úgy kell-e értelmezni az EK 88. cikk (3) bekezdését, hogy az arra kötelezi a nemzeti bíróságokat, hogy ne alkalmazzák azt a jogszabályt, amely egyes vállalkozásokat kizár az energiaadó részleges visszatérítéséből – az esetleg állami támogatásnak minősülő, be nem jelentett intézkedésből – még azt követően is, hogy a Bizottság a kérelmezett visszaigénylési időszakra vonatkozóan megállapította, hogy az EK 87. cikk (3) bekezdése alapján a támogatás összeegyeztethető a közös piaccal. Ebben az összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróság másrészt arra vár választ, hogy releváns tényező-e az az időpont, amikor is a vállalkozás benyújtotta a visszaigénylését.

34 A kérdést előterjesztő bíróság határozatának szövegében megfogalmazott kérdés megválaszolása végett mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy amennyiben a 659/1999 rendelet eljárási jellegű szabályokat tartalmaz, akkor azok az állami támogatásokkal kapcsolatban a Bizottság előtt folyamatban lévő valamennyi közigazgatási eljárásra vonatkoznak a 659/1999 rendelet hatálybalépésétől, azaz 1999. április 16-ától kezdődően (a C-276/03. P. sz., Scott kontra Bizottság ügyben 2005. október 6-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-8437. o.]), amely közvetve megerősíti az Elsőfokú Bíróság T-366/00. sz., Scott kontra Bizottság ügyben 2003. április 10-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-1763. o.] 52. pontját).

35 Amint azonban a 659/1999 rendelet (2) preambulumbekezdéséből és az összes rendelkezéséből is következik, e rendelet szabályozza és megszilárdítja a Bizottság gyakorlatát az állami támogatások ellenőrzése terén, és egyáltalán nem tartalmaz a nemzeti bíróságok hatásköréről és kötelezettségeiről szóló rendelkezést, amelyeket így a Szerződés rendelkezései szabályoznak, a Bíróság vonatkozó értelmezésének megfelelően.

36 E tekintetben elsősorban arra kell emlékeztetni, hogy az állami támogatások ellenőrzési rendszere végrehajtásának feladata, ahogyan az EK 88. cikkből és a Bíróság vonatkozó ítélkezési gyakorlatából is következik, egyrészről a Bizottságra, másrészről pedig a nemzeti bíróságokra hárul.

37 Nem vitatott, hogy az EK 87. és az EK 88. cikkből eredő tagállami kötelezettségek teljesítésének ellenőrzése során egymást kiegészítő és különböző feladat hárul a nemzeti bíróságokra és a Bizottságra (lásd a C-39/94. sz., SFEI és társai ügyben 1996. július 11-én hozott ítélet [EBHT 1996., I-3547. o.] 41. pontját és a fent hivatkozott Van Calster és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 74. pontját).

38 Míg a támogatási intézkedések közös piaccal való összeegyeztethetőségének mérlegelése a közösségi bíróságok ellenőrzése mellett eljáró Bizottság kizárólagos hatáskörébe tartozik, addig a nemzeti bíróságok a jogalanyok jogainak megóvását biztosítják az EK 88. cikk (3) bekezdésében előírt azon kötelezettség megsértése esetében, amely szerint az állami támogatásokat be kell jelenteni a Bizottságnak (a fent hivatkozott Van Calster és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 75. pontja).

39 Annak megállapítása érdekében, hogy egy állami intézkedésre az EK 88. cikk (3) bekezdésének megsértésével került-e sor, a nemzeti bíróság kénytelen lehet értelmezni az EK 87. cikkének (1) bekezdése szerinti támogatás fogalmát (a

C-345/02. sz., Pearle és társai ügyben 2004. július 15-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-7139. o.] 31. pontja). Így különösen azt is meg kell vizsgálnia, hogy a szóban forgó intézkedés előnynek minősül-e és szelektív-e, azaz hogy előnyben részesít-e bizonyos vállalkozásokat vagy bizonyos termelőket az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében.

40 Másodsorban emlékeztetni kell arra, hogy jogellenes az az EK 87. cikk (1) bekezdése szerinti támogatás, amelyet az EK 88. cikk (3) bekezdéséből eredő kötelezettségek megsértésével hajtottak végre (lásd a fent hivatkozott Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires és Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon ügyben hozott ítélet 17. pontját, valamint a C-266/04–C-270/04., C-276/04. és C-321/04–C-325/04. sz., Distribution Casino France és társai egyesített ügyekben 2005. október 27-én hozott ítélet [EBHT 2005., I-9481. o.] 30. pontját; lásd úgyszintén a 659/1999 rendelet 1. cikkének f) pontjában szereplő jogellenes támogatás fogalmát).

41 Az olyan bizottsági határozat, amely valamely be nem jelentett támogatást a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánít, nem eredményezi az e rendelkezésben rögzített tilalom megszegésével hozott, és ezért érvénytelen végrehajtási intézkedések utólagos legalizálását, mivel ellenkező esetben csorbulna az EK 88. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának közvetlen hatálya, és sérülnének a jogalanyok érdekei, amelyek megóvása a nemzeti bíróságok feladata. Minden más értelmezés támogatná az érintett tagállamot abban, hogy figyelmen kívül hagyja az említett rendelkezést, és meggátolná e rendelkezés hatékony érvényesülését (lásd a fent hivatkozott Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires és Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon ügyben hozott ítélet 16. pontját és a fent hivatkozott Van Calster és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 63. pontját).

42 Amint ugyanis a főtanácsnok is hangsúlyozta indítványa 50. pontjában, ha valamely, a közös piaccal akár összeegyeztethető, akár összeegyeztethetetlen támogatási terv keretében az a körülmény, hogy nem tartják be az EK 88. cikk (3) bekezdését, nem járna több kockázattal és joghátránnyal, mint e rendelkezés betartása, akkor az sokkal kevésbé ösztönözne arra, hogy a tagállamok bejelentsék a támogatást, és megvárják az összeegyeztethetőségről szóló határozatot, következésképpen csökkenne a bizottsági ellenőrzés terjedelme is.

43 E tekintetben kevésbé jelentős, hogy a bizottsági határozat az alapügyben felmerült 2002. május 22-i határozathoz hasonlóan megállapítja, hogy a szóban forgó támogatás értékelése a határozat elfogadását megelőző időszakra vonatkozik.

44 Amint a jelen ügyben hozott ítélet 38. pontjában is kifejtésre került, a nemzeti bíróságokra hárul az a feladat, hogy megóvják a jogalanyok jogait azzal szemben, hogy a nemzeti hatóságok esetlegesen megsértik azt a tilalmat, amely a támogatásnak az azt jóváhagyó bizottsági határozat elfogadása előtti végrehajtására vonatkozik.

45 Ezzel összefüggésben a közösségi szabályozás hiányában az egyes tagállamok belső jogrendszerének feladata az illetékes bíróságok kijelölése, és a jogalanyok közösségi jogból származó jogainak a védelmét biztosító jogorvoslati eljárások szabályainak megalkotása azzal, hogy ezek a rendelkezések egyrészt nem lehetnek kedvezőtlenebbek, mint a hasonló, belső joggal kapcsolatos jogorvoslatokra vonatkozóak (az egyenértékűség elve), másrészt nem tehetik gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé a közösségi jogrend által biztosított jogok gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve) (lásd a C-300/04. sz., Eman és Sevinger ügyben 2006. szeptember 12-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-8055. o.] 67. pontját, valamint a C-392/04. és C-422/04. sz., i-21 Germany és Arcor egyesített ügyekben 2006. szeptember 19-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-8559. o.] 57. pontját).

46 A nemzeti jogban előírt jogorvoslati út jellegétől függően a nemzeti bíróság elé terjeszthető olyan ideiglenes intézkedés iránti kérelem is, mint például a szóban forgó intézkedések felfüggesztése a jogalanyok érdekeinek védelme és különösen annak érdekében, hogy megóvják azokat a feleket, akiket érint a jogellenes támogatás nyújtásával okozott versenytorzulás (lásd a fent hivatkozott SFEI és társai ügyben hozott ítélet 52. pontját).

47 A Bíróság másfelől úgy ítélte meg, hogy azon jogalanyok számára, akik a bejelentési kötelezettség megsértésére hivatkozhatnak, a nemzeti bíróságoknak kell biztosítaniuk azt, hogy a nemzeti joguknak megfelelően valamennyi jogkövetkezmény megállapításra kerül mind a szóban forgó támogatási intézkedések végrehajtásáról szóló jogi aktusok érvényességét, mind az e rendelkezés vagy az esetleges ideiglenes intézkedések megsértésével nyújtott pénzügyi támogatások visszatérítését illetően (a fent hivatkozott Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires és Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon ügyben hozott ítélet 12. pontja; a fent hivatkozott Adria-Wien Pipeline és Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke ügyben hozott ítélet 26. és 27. pontja és a fent hivatkozott Van Calster és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 64. pontja, valamint a C-71/04. sz., Xunta de Galicia ügyben 2005. július 21-én hozott ítélet [EBHT 2005., I-7419. o.] 50. pontja).

48 A határozathozatal során a nemzeti bíróságnak óvnia kell a jogalanyok érdekeit. Eközben azonban teljes mértékben figyelembe kell vennie a közösségi érdeket is (lásd analógia útján a C-5/89. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 1990. szeptember 20-án hozott ítélet [EBHT 1990., I-3437. o.] 19. pontját).

49 A jogellenes támogatási intézkedésnek minősülő részleges adóvisszatérítés esetén, mivel azt a bejelentési kötelezettség megszegésével nyújtották, nem lenne összhangban a közösségi érdekkel az adóvisszatérítés elrendelése más vállalkozások javára, ha e határozat azzal járna, hogy kibővül a támogatás kedvezményezetti köre, és ahelyett hogy megszüntetné, még súlyosbítja is e támogatás következményeit (lásd ebben az értelemben a C-393/04. és C-41/05. sz., Air Liquide Industries Belgium egyesített ügyekben 2006. június 15-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-5293. o.] 45. pontját).

50 Amint ugyanis a főtanácsnok is rámutat indítványa 74. pontjában, a nemzeti bíróságoknak ügyelniük kell arra, hogy az általuk elrendelt jogorvoslati intézkedések ténylegesen meg is szüntethessék az EK 88. cikk (3) bekezdésének megsértésével nyújtott támogatás következményeit, és nem szabad egyszerűen csak kiterjeszteniük a támogatást valamely nagyobb kedvezményezetti körre.

51 Másfelől szem előtt kell tartani, hogy az alapügyekben a jogellenes támogatás folyósítására, azaz az energiaadó részleges visszatérítése iránt benyújtott kérelmek az ezen adó fizetése alóli részleges mentesség iránti kérelmekkel esnek azonos elbírálás alá. Márpedig az ítélkezési gyakorlat szerint valamely adó alanyai nem hivatkozhatnak arra, hogy állami támogatásnak minősül az olyan mentesség, amelyben más személyek részesülnek, annak érdekében, hogy kivonják magukat az említett adó megfizetése alól (a C-390/98. sz. Banks-ügyben 2001. szeptember 20-án hozott ítélet [EBHT 2001., I-6117. o.] 80. pontja; a C-430/99. és C-431/99. sz., Sea-Land Service és Nedlloyd Lijnen egyesített ügyekben 2002. június 13-án hozott ítélet [EBHT 2002., I-5235. o.] 47. pontja; a fent hivatkozott Distribution Casino France és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 42. pontja és a fent hivatkozott Air Liquide Industries Belgium egyesített ügyekben hozott ítélet 43. pontja).

52 Miután alkalma volt megvizsgálni a vitatott intézkedést annak megállapítása végett, hogy az megfelel-e az EK 87. cikk (1) bekezdésében foglalt támogatás fogalmának, a kérdést előterjesztő bíróságnak alapvetően már ismernie kell azokat a körülményeket, amelyek lehetővé teszik számára annak megítélését, hogy az általa elfogadni kívánt intézkedés biztosítja-e a jogalanyok jogait azáltal, hogy semlegesíti a támogatás következményeit a kedvezményezett vállalkozások versenytársai számára, és teljes mértékben figyelembe kell vennie a közösségi jogot, egyúttal mellőznie kell az olyan intézkedés elfogadását, amely kizárólag azt eredményezné, hogy kibővülne a támogatás kedvezményezetti köre.

53 A kérdést előterjesztő bíróság által előterjesztett második kérdés olyan esetre vonatkozik, ahol a Gerlitzen és a Finanzlandesdirektion für Kärnten közötti jogvitához hasonlóan az energiaadó részleges visszatérítése – egy be nem jelentett és ezért jogellenes támogatási intézkedés – iránt nyújtottak be kérelmet azt követően, hogy a Bizottság meghozta a támogatást a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánító határozatát.

54 Amint a jelen ügyben hozott ítélet 41. és 42. pontjában is kifejtésre került, a támogatást a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánító 2002. május 22-i határozat nem eredményezi azoknak a végrehajtási intézkedéseknek az utólagos legalizálását, amelyek már a meghozataluk pillanatában az EK 88. cikk (3) bekezdésének utolsó mondatában foglalt tilalom megszegése miatt érvénytelenek voltak.

55 Ebből következik, hogy csekély jelentősége van annak, hogy a kérelmet a támogatást a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánító határozat elfogadása előtt vagy azt követően nyújtják-e be, minthogy e kérelem a bejelentés elmaradásából eredő jogellenes helyzethez kötődik.

56 A nemzeti jog lehetőségeitől és az ott előírt jogorvoslati úttól függően a nemzeti bíróság tehát adott esetben kénytelen lehet elrendelni, hogy a kedvezményezettek térítsék vissza a jogellenes támogatást akkor is, ha arról a Bizottság utólag megállapította, hogy a közös piaccal összeegyeztethető. Hasonlóképpen arra is köteles lehet a nemzeti bíróság, hogy az adott támogatási intézkedés jogellenességével okozott kár megtérítése iránti kérelemről döntsön.

57 Ennek során a nemzeti bíróságnak arra kell törekednie, hogy úgy óvja meg jogalanyok érdekeit, hogy eközben teljes mértékben figyelembe veszi a közösségi érdeket, és ügyel különösen arra, hogy nem hoz olyan határozatot, amely kizárólag azt eredményezné, hogy kibővülne a jogellenes támogatás kedvezményezetti köre.

58 A fenti megfontolások alapján azt kell válaszolni az előterjesztett kérdésekre, hogy az EK 88. cikk (3) bekezdésének utolsó mondatát úgy kell értelmezni, hogy a nemzeti bíróságokra hárul az a feladat, hogy megóvják a jogalanyok jogait azzal szemben, hogy a nemzeti hatóságok esetlegesen megsértik azt a tilalmat, amely a támogatásnak az azt jóváhagyó bizottsági határozat elfogadása előtti végrehajtására vonatkozik. Ennek során a nemzeti bíróságnak teljes mértékben figyelembe kell vennie a közösségi érdeket és nem szabad olyan határozatot hoznia, amely kizárólag azt eredményezné, hogy kibővülne a támogatás kedvezményezetti köre.

59 Mivel a be nem jelentett támogatást a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánító bizottsági határozat nem eredményezi az EK 88. cikk (3) bekezdésének utolsó mondatában rögzített tilalom megszegésével hozott, és ezért érvénytelen végrehajtási intézkedések utólagos legalizálását, csekély jelentősége van annak, hogy a kérelmet a támogatást a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánító határozat elfogadása előtt vagy azt követően nyújtják-e be, minthogy e kérelem a bejelentés elmaradásából eredő jogellenes helyzethez kötődik.

A költségekről

60 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

Az EK 88. cikk (3) bekezdésének utolsó mondatát úgy kell értelmezni, hogy a nemzeti bíróságokra hárul az a feladat, hogy megóvják a jogalanyok jogait azzal szemben, hogy a nemzeti hatóságok esetlegesen megsértik azt a tilalmat, amely a támogatásnak az Európai Közösségek Bizottsága jóváhagyó határozata elfogadása előtti végrehajtására vonatkozik. Ennek során a nemzeti bíróságnak teljes mértékben figyelembe kell vennie a közösségi érdeket és nem szabad olyan határozatot hoznia, amely kizárólag azt eredményezné, hogy kibővülne a támogatás kedvezményezetti köre.

Mivel az Európai Közösségek Bizottságának a be nem jelentett támogatást a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánító határozata nem eredményezi az EK 88. cikk (3) bekezdésének utolsó mondatában rögzített tilalom megszegésével hozott, és ezért érvénytelen végrehajtási intézkedések utólagos legalizálását, csekély jelentősége van annak, hogy a kérelmet a támogatást a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánító határozat elfogadása előtt vagy azt követően nyújtják-e be, minthogy e kérelem a bejelentés elmaradásából eredő jogellenes helyzethez kötődik.

Aláírások